

РЕЗЕРВУВАННЯ ЯК ОБЛІКОВИЙ ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ

Кірсанова В.В., к.е.н, доцент

Одеський національний політехнічний університет

Забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства залежить від ефективності процесів управління на підприємстві, метою яких є уникнення загроз та ризиків, максимізація прибутку та зростання вартості бізнесу [1].

Для управління ризиком необхідно використовувати інструменти бухгалтерського обліку, серед яких виокремлюють оцінку та резервування [2, с.182]. Проблемам резервування як інструменту бухгалтерського обліку присвячені дослідження М. Астахової, П. Атамас, М. Козлової, Н. Лоханової, І. Омеїнської, М. Орищенко, О. Пархомчук, В. Терещенко, В. Ходзицької та інших дослідників. Питання класифікації резервів знайшли відображення в працях Я. Крупки, І. Яремко, Ю.А. Вериги, М. Козлової.

Класифікаційні ознаки резервів значним чином впливають на особливості їх облікового забезпечення. За пропозицією Л. Гнилицької [2] резерви за ознакою економічної сутності поділяються на оцінюючі та резерви забезпечення майбутніх витрат та платежів. Формування оцінюючих резервів використовують у випадку встановленої ймовірності недоотримання очікуваних економічних вигід чи можливих втрат. До них можна віднести резерв сумнівних боргів, резерв під зниження вартості матеріальних цінностей та під знецінення фінансових інвестицій, резерв під неповернення авансових платежів. Метою вживання цих резервів є наближення вартості активів підприємства до справедливої на дату складання фінансової звітності. Резерви забезпечення майбутніх витрат та платежів не мають прямого зв'язку з вартісною оцінкою активів та зобов'язань. До них відносять забезпечення на виплату відпусток працівникам; додаткове пенсійне забезпечення; виконання гарантійних зобов'язань; на ремонт основних засобів; реструктуризацію; виконання зобов'язань при припиненні діяльності; виконання зобов'язань щодо обтяжливих контрактів; на виведення основних засобів з експлуатації і відновлення навколишнього середовища тощо.

Класифікація резервів за джерелами утворення Ю. Вериги поділяє резерви на ті, що створюються за рахунок нерозподіленого прибутку та на ті, що створюються за рахунок витрат звітного періоду [3]. Джерела створення резервів доводять, що всі вони впливають на фінансовий результат діяльності підприємства прямо або опосередковано (через витрати звітного періоду, які списуються на фінансовий результат) та на вартість активів на пасивів підприємства, що впливає на оцінку фінансового становища підприємства. З цього приводу необхідно враховувати, що резерви мають дуалістичний характер: з одного боку є методом запобігання ризиків, але з іншого є інструментом управління витратами і прибутком та можуть використовуватися як інструменти креативного обліку з метою вуалювання фінансової звітності для прикриття важливих фактів фінансово-господарської діяльності від користувачів. Частіше для регулювання звітного прибутку використовується «професійне» судження в частині нарахування та списання резервів сумнівних боргів, забезпечень під гарантійні зобов'язання, забезпечень щодо обтяжливих контрактів [4, с.376].

Нарахування резервів та їх сторнування, також, може використовуватися як механізм згладжування прибутків.

Критичний аналіз нормативного забезпечення створення резервів Н.Лоханової, доводить відсутність його систематизованості та упорядкованості [5]. Підтримки має набути пропозиції автора про необхідність внесення змін та доповнень П(С)БО № 11 «Зобов'язання», метою яких є розкриття рекомендованого вичерпного переліку зобов'язань, які дозволено створювати підприємствам.

Дуалістичний характер резервів вимагає методичного забезпечення питання щодо обґрунтованість розміру резервів. Методичне забезпечення передбачає обґрунтування наступних аспектів у визначенні резервів та забезпечень:

- умови формування резервів та забезпечень і порядок їх перегляду при зміні останніх;
- механізм нарахування резервів та забезпечень (частота відрахувань, періодичність нарахування, методики розрахунку сум відрахувань);
- документальне забезпечення нарахування та використання резервів;
- система внутрішньої звітності з питань нарахування та використання резервів;
- зв'язок системи резервів та забезпечень з фінансовою звітністю підприємства (розкриття інформації про резерви у примітках до фінансової звітності);
- визначення складу субрахунків для обліку резервів та забезпечень;
- порядок відображення операцій зі створення та використання резервів та забезпечень на рахунках бухгалтерського обліку, тощо.

Перелічені методичні питання облікового забезпечення резервування мають стати об'єктами облікової політики підприємства.

Важливим напрямом досліджень, який не отримав достатнього освітлення у дослідженнях, є питання фактичного забезпечення резервів, створених для покриття ідентифікованих підприємницьких ризиків, окремими видами активів, як слушно зауважено Л. Гнилицькою. Створення резервів та забезпечень впливає на фінансовий стан підприємства, на показники його фінансово-економічної безпеки, але без відповідного забезпечення грошовими активами не може гарантувати виконання резервами та забезпеченнями задач, які на них покладені. Створення резервів та забезпечень (крім оцінюючих) втрачає свій сенс.

Одним із шляхів вирішення цієї проблеми пропонується відкриття окремого субрахунку «Фонд грошових коштів під нарахування резерви та забезпечення», який може бути деталізований у субрахунках наступного порядку за видами резервів та забезпечень. Особливої уваги, потребують питання обґрунтування його розміру, на рішення якого може суттєво впливати суб'єктивний фактор професійного судження.

На наш погляд, одним із шляхів здійснення контролю щодо грошового забезпечення створених резервів та забезпечень є відкриття у межах управлінського обліку рахунків, що будуть використовувати дані фінансового обліку, але не мати зв'язків з балансом підприємства. Розв'язання цієї задачі є напрямком подальших досліджень щодо облікового забезпечення процесів резервування на підприємстві.

Література:

1. Філіппова С.В. Економічна безпека підприємств реального сектору економіки в умовах вартісно-орієнтованого управління: [моногр.] / С.В. Філіппова, Л.О. Волощук, С.О. Черкасова. – Одеса: ФОП Бондаренко М.О., 2015. – 196 с.
2. Гнилицька Л.В. Обліково-аналітичне забезпечення функціонування системи економічної безпеки підприємства / Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук. Спеціальності: 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності)» 21.04.02 «Економічна безпека суб'єктів господарської діяльності» / Л.В. Гнилицька: Державний вищий навчальний заклад «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана». Київ, 2012. – С. 479.
3. Верига Ю.А. Резерви підприємств України: види, методи створення і подання інформації у фінансовій звітності // Науковий вісник ПУСКУ. – 2004. – №1(11). – С.116-119.
4. Чалий І. БуХХХоблік для дорослих МСФЗ трансформація. Управління прибутком. Податки. / І. Чалий – Х.: Фактор, 2011. 400 с.
5. Лоханова Н.О. Проблеми обліку забезпечень в системі управління економічною стійкістю підприємств / Н.О. Лоханова // Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка. – 2014. – Т. 19, Вип. 2(6). – С. 77-81. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2014_19_2\(6\)](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2014_19_2(6)).